

ความรับผิดทางอาญาของกรรมการบริษัท: กรรมการยกยอกเงินบริษัท แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และปลอมบัญชี

โดย เอกสยาม ชัยศรี ที่ปรึกษากฎหมาย
บริษัท เอกสยาม แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด

เนื้อหานี้เป็นข้อมูลกฎหมายทั่วไป ไม่ใช่ความเห็นทางกฎหมายเฉพาะกรณี การพิจารณาแต่ละเรื่องต้องอาศัยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของเรื่องนั้น ฉบับออนไลน์ที่ปรับปรุงล่าสุดอยู่ที่ <https://eksiamcorporatelaw.com/articles/director-criminal-liability.html>

กฎหมายที่ใช้อ้างอิงในบทความนี้

- ประมวลกฎหมายอาญา (ป.อ.) มาตรา 352 และมาตรา 353: ความผิดฐานยกยอก (เปิดเผยทรัพย์สินที่ครอบครอง และผู้รับมอบหมายจัดการทรัพย์สินกระทำความผิดหน้าที่โดยทุจริต)
- ป.อ. มาตรา 354: เหตุเพิ่มโทษเมื่อผู้กระทำให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สินตามคำสั่งศาลหรือพินัยกรรม หรือผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน (ตำแหน่งกรรมการบริษัทโดยลำพังไม่เข้าเหตุนี้)
- ป.อ. มาตรา 341: ฉ้อโกง (หลอกลวงผู้อื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้ง)
- พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 42 (ความผิดอาญา) และมาตรา 16 18 28 (ความผิดทางพินัยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565)

คำตอบโดยสรุป

ความรับผิดทางอาญาของกรรมการบริษัทมีสามกลุ่ม กรรมการยกยอกเงินบริษัทที่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 หรือมาตรา 353 โทษจำคุกไม่เกินสามปี ปลอมหรือลงข้อความเท็จในบัญชีเพื่อลวงให้บริษัทหรือผู้ถือหุ้นขาดประโยชน์มีโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีตาม พ.ร.บ. พ.ศ. 2499 มาตรา 42 ส่วนการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจนบริษัทเสียหายตามมาตรา 41 เป็นความผิดทางพินัย

จุดเริ่มต้น: ทำไมกรรมการต้องระวังความผิดอาญาเป็นพิเศษ

ในทางแพ่ง บริษัทจำกัดเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้นและกรรมการ กรรมการจึงมักไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวต่อหนี้สินของบริษัท แต่ในทางอาญาหลักการนี้ไม่มีผลบังคับ กฎหมายอาญาลงโทษ "ตัวบุคคล" ที่กระทำความผิด ไม่ใช่นิติบุคคล

ผลที่ตามมาคือ กรรมการที่กระทำการทุจริตต่อทรัพย์สินของบริษัท หรือหลอกลวงผู้อื่นโดยอาศัยตำแหน่ง กรรมการ ย่อมต้องรับโทษอาญาเป็นการส่วนตัว ไม่ว่าบริษัทจะยังดำเนินกิจการอยู่หรือมีทรัพย์สินเพียงพอชำระหนี้หรือไม่ก็ตาม

ความผิดฐานยักยอก: ป.อ. มาตรา 352 ถึงมาตรา 354

ความผิดที่กรรมการ ถูกดำเนินคดี บ่อยที่สุด อยู่ใน หมวด ความผิดฐาน ยักยอก ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 ใช้กับ ผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นหรือทรัพย์สินที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย แล้วเบียดบังเอาเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ส่วนบทที่ตรงกับฐานะของกรรมการที่สุดคือมาตรา 353 ซึ่งบัญญัติว่า

"ผู้ใดได้รับมอบหมายให้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่น หรือทรัพย์สินซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย กระทำผิดหน้าที่ของตนด้วยประการใด ๆ โดยทุจริต จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินของผู้นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

: ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 353

กรรมการบริษัทเข้าองค์ประกอบ "ผู้ได้รับมอบหมายให้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่น" โดยตรง เพราะกรรมการได้รับมอบอำนาจจากผู้ถือหุ้นให้บริหารจัดการทรัพย์สินและกิจการของบริษัท ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ผู้ถือหุ้นทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของร่วมกัน การที่กรรมการนำทรัพย์สินของบริษัทไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวโดยทุจริต จึงเข้าข่ายความผิดตามมาตรานี้ได้

มาตรา 354 เป็นเหตุเพิ่มโทษเฉพาะกรณีที่ผู้กระทำเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่นตามคำสั่งศาลหรือตามพินัยกรรม หรือเป็นผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันย่อมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน

"ถ้า การ กระทำความผิด ตามมาตรา 352 หรือมาตรา 353 ได้ กระทำ ในฐาน ที่ ผู้กระทำความผิด เป็น ผู้จัดการ ทรัพย์สินของผู้อื่นตามคำสั่งของศาล หรือตามพินัยกรรม หรือในฐานเป็นผู้มีอาชีพหรือธุรกิจ อันยอมเป็นที่ไว้ วางใจของประชาชน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

: ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 354

ตำแหน่งกรรมการบริษัทโดยลำพังจึงไม่ทำให้ต้องรับโทษตามมาตรา 354 เว้นแต่ข้อเท็จจริงเข้าเงื่อนไขข้าง ต้น สำหรับกรรมการบริษัททั่วไป อัตราโทษตามมาตรา 352 และมาตรา 353 คือจำคุกไม่เกินสามปี หรือ ปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนการปลอมหรือแก้ไขบัญชีและเอกสารของบริษัทเพื่อลวงให้ บริษัทหรือผู้ถือหุ้นขาดประโยชน์อันควรได้ เป็นความผิดเฉพาะที่มีโทษสูงกว่า ตามที่อธิบายในหัวข้อถัดไป

ฉ้อโกง: ป.อ. มาตรา 341

นอกจาก ยกยอก ทรัพย์ แล้ว กรรมการ ยัง อาจ ถูก ดำเนินคดี ฐาน ฉ้อโกง ตามมาตรา 341 หาก กระทำการ หลอกลวงบุคคลภายนอกเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้ โดยบังเอิญว่า

"ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และ โดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือ บุคคลที่สามทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

: ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341

ในบริบทของกรรมการบริษัท พฤติการณ์ที่เข้าข่ายฉ้อโกง เช่น การนำงบการเงินที่แสดงตัวเลขสูงกว่าความเป็นจริงไปยื่นขอสินเชื่อจากธนาคาร การแสดงว่าบริษัทมีสินทรัพย์หรือสัญญาที่ไม่มีจริงเพื่อชักชวนให้ บุคคลอื่นร่วมลงทุน หรือการปกปิดสถานะหนี้สินที่แท้จริงของบริษัทเพื่อให้เจ้านี้ยอมผ่อนเวลาชำระหนี้ ออกไป ความผิดนี้ ต้องพิสูจน์ว่ามีการหลอกลวงจริง และผู้เสียหายหลงเชื่อ จนเกิดความเสียหายในทาง ทรัพย์สิน

ความผิดตาม พ.ร.บ.กำหนดความผิดฯ พ.ศ. 2499 และความผิดทางพินัย

นอกเหนือจากประมวลกฎหมายอาญาแล้ว พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. 2499 วางความผิดเฉพาะไว้สองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นความผิดอาญาของ "บุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงาน" ของบริษัท ซึ่งรวมถึงกรรมการ ที่สำคัญคือมาตรา 42 ซึ่งบัญญัติว่า

"บุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด กระทำหรือยินยอมให้กระทำการดังต่อไปนี้ (1) ทำให้เสียหาย ทำลาย เปลี่ยนแปลง ตัดทอน หรือปลอมบัญชี เอกสาร หรือหลักประกันของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือที่เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือ (2) ลงข้อความเท็จ หรือไม่ลงข้อความสำคัญในบัญชี หรือเอกสารของห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท หรือที่เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ถ้ากระทำหรือยินยอมให้กระทำการเพื่อลวงให้ห้างหุ้นส่วน บริษัท ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นขาดประโยชน์อันควรได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

: พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ พ.ศ. 2499 มาตรา 42

อีกมาตราหนึ่งที่ตรงกับคำถาม "กรรมการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจนบริษัทเสียหาย มีโทษอย่างไร" คือมาตรา 41 ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลใด ซึ่ง รับผิดชอบ ใน การ ดำเนินงาน ของ ห้างหุ้นส่วน จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือบริษัทจำกัด กระทำการหรือไม่กระทำการเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อตนเองหรือผู้อื่น อันเป็นการเสียหายแก่นิติบุคคลดังกล่าว มีความผิดทาง พินัย ต้องชำระค่าปรับเป็น พินัย ไม่เกิน ห้า หมื่น บาท" มาตรานี้เดิมมีโทษปรับ สถานเดียว จึงเปลี่ยนเป็นความผิดทางพินัยตามมาตรา 39 แห่ง พระราชบัญญัติ ว่าด้วย การ ปรับ เป็น พินัย พ.ศ. 2565 (ตรวจ กับ ระบบ กฎหมาย ของ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 4 ตุลาคม 2569) ถ้าการกระทำเดียวกันเป็นการเบียดบังทรัพย์สินของบริษัทหรือการกระทำผิดหน้าที่โดยทุจริต ก็อาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 หรือมาตรา 353 ซึ่งมีโทษจำคุกอีกบทหนึ่ง

กลุ่มที่สองเป็นการไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น บริษัทไม่เรียกประชุมใหญ่ตามมาตรา 1171 วรรคหนึ่ง (มาตรา 16) บริษัทไม่ทำงบดุล ไม่จัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบดุล หรือไม่นำงบดุลเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ตามมาตรา 1196 และมาตรา 1197 (มาตรา 18) และกรรมการไม่ส่งสำเนางบดุลตามมาตรา 1199 วรรคสอง หรือไม่จัดให้จดบันทึกและเก็บรักษาสมุดรายงานการประชุม (มาตรา 28) ความผิด กลุ่ม นี้ เดิม มี โทษปรับ สถาน เดียว และ พระราชบัญญัติ ว่าด้วย การ ปรับ เป็น พินัย พ.ศ. 2565 มาตรา 39 เปลี่ยนให้เป็นความผิดทางพินัย ซึ่งไม่ใช่ความผิดอาญา ผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าปรับเป็นพินัยไม่เกินสองหมื่นบาท (มาตรา 16 และมาตรา 18) หรือไม่เกินห้าหมื่นบาท (มาตรา 28)

ความต่างที่ควรทราบคือ ความผิดตามมาตรา 42 ต้องกระทำ เพื่อลวงให้บริษัท ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้น
ขาดประโยชน์อันควรได้ ส่วนการไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 16 18 และ 28 ไม่ต้องพิสูจน์เจตนาทุจริต แต่
ผลทางกฎหมายคือค่าปรับเป็นพินัย ไม่ใช่โทษจำคุก

ตารางเปรียบเทียบความผิดและโทษสูงสุด

ฐานความผิด	บทบัญญัติ	โทษจำคุกสูงสุด	ต้องพิสูจน์เจตนาทุจริต
ยกยอก และผู้จัดการทรัพย์สินกระทำความผิด หน้าที่โดยทุจริต	ป.อ. 352-353	3 ปี (5 ปี เฉพาะกรณี ตามมาตรา 354)	ต้องพิสูจน์
ฉ้อโกง	ป.อ. 341	3 ปี	ต้องพิสูจน์
ปลอมหรือแก้ไขบัญชีเพื่อลวงให้บริษัทหรือ ผู้ถือหุ้นขาดประโยชน์	พ.ร.บ. 2499 ม.42	7 ปี	ต้องพิสูจน์เจตนาลวง
ไม่เรียกประชุมใหญ่ ไม่ทำหรือไม่เสนองบดุล ไม่ส่งสำเนางบดุล	พ.ร.บ. 2499 ม.16 ม. 18 ม.28	ไม่มีโทษจำคุก (ค่าปรับเป็น พินัย)	ไม่ต้องพิสูจน์

องค์ประกอบความผิดที่โจทก์ต้องพิสูจน์ในคดียกยอกทรัพย์

สำหรับคดีตามมาตรา 353 โจทก์มีหน้าที่พิสูจน์องค์ประกอบให้ครบถ้วนทั้งสี่ประการดังนี้

ประการที่หนึ่ง: ความสัมพันธ์ในการมอบหมาย: ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยได้รับมอบหมายให้จัดการทรัพย์สิน
ของผู้อื่นหรือทรัพย์สินที่ผู้อื่นมีส่วนเป็นเจ้าของ สำหรับกรรมการ องค์ประกอบนี้มักสามารถพิสูจน์ได้จาก
หนังสือบริคณห์สนธิ ทะเบียนบริษัท และมติแต่งตั้งกรรมการ

ประการที่สอง: การกระทำความผิด: ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำการที่ขัดต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น
นำเงินหรือสินทรัพย์ของบริษัทไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว โอนทรัพย์สินโดยไม่มีมติหรืออำนาจรองรับ หรือ
ทำธุรกรรมที่ขัดต่อผลประโยชน์ของบริษัท

ประการที่สาม: เจตนาทุจริต: ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำโดย "เจตนาทุจริต" คือรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิหรืออำนาจกระทำการนั้น แต่กระทำให้ไปเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้แก่ตนเองหรือผู้อื่น ความเชื่อโดยสุจริตและมีเหตุอันสมควรว่าตนมีอำนาจกระทำได้อาจเป็นข้อต่อสู้ได้

ประการที่สี่: ความเสียหาย: ต้อง พิสูจน์ ว่า การกระทำ ดังกล่าว ก่อให้เกิด ความเสียหาย ต่อ ทรัพย์สิน ของ ผู้เสียหายจริง โดยความเสียหายต้องเป็นผลโดยตรงจากการกระทำผิดหน้าทีนั้น

ใครเป็นผู้เสียหายที่ร้องทุกข์ได้: เงินที่กรรมการยกยอกเป็นทรัพย์สินของบริษัท บริษัทจึงเป็นผู้เสียหาย และ กรรมการ ผู้มีอำนาจ กระทำการ แทน เป็น ผู้ร้องทุกข์ในนาม บริษัทตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (3) ปัญหาเกิดเมื่อกรรมการผู้มีอำนาจคือผู้กระทำความผิดเอง คำพิพากษา

ศาลฎีกาที่ 7626/2568 (ป.อ. มาตรา 352 และ ป.วิ.อ. มาตรา 5 (3) มาตรา 120 มาตรา 121 วรรคสอง) เป็นคดีที่โจทก์ร่วมและจำเลยต่างเป็นผู้ถือหุ้นและกรรมการที่กระทำการแทนบริษัทร่วมกัน จำเลยเบิกถอนเงินจากบัญชีของบริษัทแล้วเปิดบัญชีเป็นของตนเอง ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่เห็นว่าคำฟ้องยืนยันแล้วว่า โจทก์ร่วมเป็นผู้ถือหุ้นและ "เป็นผู้เสียหายในกรณีที่กรรมการของบริษัทเป็นผู้กระทำความผิดต่อบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคล นั้นเอง" ข้อฎีกาว่าโจทก์ร่วมร้องทุกข์ได้จึงไม่ นอกฟ้อง นอกประเด็น และ วินิจฉัยต่อไปว่า จำเลยซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจย่อมไม่ฟ้องคดีแทนบริษัทเพื่อกล่าวหาตนเอง ส่วนโจทก์ร่วมจะร้องทุกข์ในฐานะกรรมการโดยลำพังก็ไม่ได้ เพราะข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้ต้องกระทำการร่วมกับจำเลย แต่ในฐานะผู้ถือหุ้นซึ่งมีส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของบริษัทโดยตรง ประกอบ

กับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1169 วรรคหนึ่ง โจทก์ร่วมจึงเป็นผู้เสียหายที่ร้องทุกข์ได้โดยชอบ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนและโจทก์มีอำนาจฟ้อง ศาลฎีกาพิพากษายกคำพิพากษา ศาลอุทธรณ์ในความผิดฐานยกยอกและให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่ เหตุผลของคำพิพากษาจึงตั้งอยู่บนฐานะผู้ถือหุ้น ไม่ใช่ฐานะกรรมการ ส่วนกรณีที่ข้อเท็จจริงต่างออกไป เช่น บริษัทยังมีกรรมการอื่นที่ร้องทุกข์แทนบริษัทได้ ควรพิจารณาเป็นรายกรณี และความผิดฐานยกยอกเป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา 356 จึงต้องร้องทุกข์ภายในอายุความร้องทุกข์

สถานการณ์ที่กรรมการมีความเสี่ยงถูกดำเนินคดีอาญา

สถานการณ์ที่หนึ่ง: การเบิกจ่ายเงินโดยไม่มติดอนุมัติ: กรรมการโอนเงินจากบัญชีบริษัทเพื่อชำระค่าใช้จ่ายส่วนตัว โดยไม่มีมติคณะกรรมการรองรับ และไม่บันทึกเป็นการกู้ยืมตามระเบียบบริษัท หากพิสูจน์เจตนาทุจริตได้ พฤติการณ์ลักษณะนี้อาจเข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 352 หรือมาตรา 353

สถานการณ์ที่สอง: การนำข้อมูลที่ไม่ตรงต่อความจริงไปขอสินเชื่อหรือระดมทุน: กรรมการนำเสนองบการเงินที่ไม่ถูกต้อง หรือ ปกปิดหนี้สิน ของ บริษัท ต่อสถาบันการเงิน หรือ ผู้ลงทุน เพื่อให้ได้รับ การอนุมัติสินเชื่อหรือเงินลงทุน หากพิสูจน์ได้ว่ากระทำโดยทุจริตและได้ไปซึ่งทรัพย์สิน เช่น เงินกู้หรือเงินลงทุน จากการหลอกลวงนั้น พฤติการณ์นี้อาจเข้าองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341

สถานการณ์ที่สาม: การทำธุรกรรมที่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์โดยไม่เปิดเผย: กรรมการทำสัญญาระหว่างบริษัทกับบริษัทหรือบุคคลที่กรรมการมีส่วนได้เสีย โดยเงื่อนไขเอื้อประโยชน์ส่วนตัวและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท หากพิสูจน์ได้ว่ามีเจตนาทุจริต อาจเข้าข่ายยกยอกทรัพย์ได้

สถานการณ์ที่สี่: การละเลยหน้าที่ตามกฎหมายบริษัท: กรรมการไม่จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ไม่นำส่งงบการเงินต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า หรือไม่จัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบดุล ความผิดกลุ่มนี้ไม่ต้องพิสูจน์เจตนาทุจริต แต่เป็นความผิดทางพินัยตาม พ.ร.บ.กำหนดความผิดฯ พ.ศ. 2499 มาตรา 16 18 และ 28 ซึ่งไม่มีโทษจำคุก

สถานการณ์ที่ห้า: กรรมการที่เข้าเป็นผู้ชำระบัญชีเมื่อเลิกบริษัท: เมื่อบริษัทเลิกกัน กรรมการเข้าเป็นผู้ชำระบัญชีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1251 การแบ่งคืนทรัพย์สินแก่ผู้ถือหุ้นก่อนชำระหนี้ฝ่าฝืนมาตรา 1269 และมีค่าปรับเป็นพินัยตาม พ.ร.บ. พ.ศ. 2499 มาตรา 37 ส่วนการแสดงความเท็จหรือปกปิดความจริงต่อที่ประชุมใหญ่โดยทุจริตในเรื่องฐานะการเงินเป็นความผิดทางพินัยตามมาตรา 38 ทั้งยังอาจต้องรับผิดทางแพ่งเป็นส่วนตัวต่อเจ้าหนี้ รายละเอียดอยู่ในบทความ ปิดบริษัท: เลิกบริษัทและชำระบัญชีตามกฎหมาย

ข้อสังเกตสำคัญ: หลักฐานเอกสารคือเกราะป้องกันที่ดีที่สุด

ในคดีอาญาที่เกี่ยวกับกรรมการ ผู้ที่ไม่มีเอกสารรองรับการกระทำของตนมักตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบอย่างมาก มติคณะกรรมการที่บันทึกไว้ชัดเจน ใบเสร็จรับเงิน สัญญาที่ทำถูกต้อง และรายงานการประชุมที่ครบถ้วน เป็นพยานหลักฐานสำคัญที่แสดงถึงความสำเร็จในการดำเนินงาน และอาจเป็นปัจจัยชี้ขาดในคดีได้

แนวทางป้องกันความเสี่ยงทางอาญาสำหรับกรรมการ

หนึ่ง: จัดทำมติและบันทึกการประชุมให้ครบถ้วน: ทุกธุรกรรมสำคัญเกี่ยวกับเงินหรือสินทรัพย์ของบริษัท ควรผ่านกระบวนการประชุมคณะกรรมการและมีมติรองรับอย่างถูกต้อง บันทึกการประชุมที่ลงนามครบถ้วนเป็นพยานหลักฐานที่ทรงพลังในการแสดงว่ากรรมการกระทำโดยมีอำนาจและโดยสุจริต

สอง: แยกบัญชีส่วนตัว และบัญชีบริษัทอย่างเด็ดขาด: การปะปนเงินส่วนตัวกับเงินของบริษัท แม้จะมีเจตนาชำระคืนก็ตาม เป็นพฤติกรรมที่ถูกนำมาอ้างเป็นหลักฐานในคดียกยอกทรัพย์ได้ง่าย หากจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากบริษัท ควรทำเป็นสัญญากู้ยืมที่มีมติดอนุมัติและมีกำหนดระยะเวลาชำระคืนที่ชัดเจน

สาม: เปิดเผยข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์ก่อนทำธุรกรรม: หากกรรมการมีส่วนได้เสียในธุรกรรมใด ควรแจ้งให้คณะกรรมการหรือที่ประชุมผู้ถือหุ้นทราบ และถอนตัวออกจากการลงมติในเรื่องนั้น การปิดบังข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์เป็นหนึ่งในพฤติกรรมที่มักถูกหยิบยกในคดีทุจริต

สี่: ปฏิบัติตามหน้าที่ตามกฎหมายบริษัทอย่างเคร่งครัด: การจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี การนำเสนองบการเงิน และการให้ความร่วมมือกับผู้สอบบัญชี ล้วนเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่ละเลยไม่ได้ หากบริษัทมีข้อจำกัดในการปฏิบัติตามข้อกำหนดเหล่านี้ ควรปรึกษาที่ปรึกษากฎหมายก่อนที่ปัญหาจะสะสมจนเกิดความรับผิดตามกฎหมาย

คำถามที่พบบ่อยเรื่องความรับผิดทางอาญาของกรรมการบริษัท

คำตอบด้านล่างสรุปจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 353 และ 356 พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 41 และ 42 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7626/2568 ข้อเท็จจริงของแต่ละคดีอาจทำให้ผลต่างออกไป

กรรมการยกยอกเงินบริษัท มีโทษอย่างไร

ถ้ากรรมการซึ่งครอบครองเงินของบริษัทเบียดบังเป็นของตนโดยทุจริต เป็นความผิดฐานยกยอกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 ถ้ากรรมการได้รับมอบหมายให้จัดการทรัพย์สินของบริษัทแล้วกระทำความผิดหน้าที่โดยทุจริตจนบริษัทเสียหาย เป็นความผิดตามมาตรา 353 ทั้งสองมาตรามีโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา 356

กรรมการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจนบริษัทเสียหาย มีโทษอย่างไร

พ.ร.บ.กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วน จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และ มูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 41 กำหนดให้ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของบริษัทที่กระทำการหรือไม่กระทำการ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายจนบริษัทเสียหาย มีความผิดทางพินัย ค่าปรับเป็น พินัยไม่เกินห้าหมื่นบาท ถ้าการกระทำนั้นเป็นการยกยอกด้วย อาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 หรือ 353 ซึ่งมีโทษจำคุก

ผู้ถือหุ้นร้องทุกข์กรรมการที่ยกยอกเงินบริษัทได้ไหม

บริษัทเป็นผู้เสียหายโดยตรงและร้องทุกข์ผ่านกรรมการผู้มีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 5 (3) แต่เมื่อกรรมการผู้มีอำนาจเป็นผู้กระทำผิดเอง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7626/2568 (มติ ที่ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่าผู้ถือหุ้นซึ่งมีส่วนได้เสียในผลประโยชน์ของบริษัทโดยตรงเป็นผู้เสียหาย มีสิทธิ ร้องทุกข์ หรือ ฟ้องคดีเองได้ โดย อ้างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1169 ที่ให้ ผู้ถือหุ้น ฟ้อง กรรมการแทนบริษัทได้ประกอบด้วย ถ้าข้อเท็จจริงต่างออกไป เช่น บริษัทยังมีกรรมการอื่นที่ร้องทุกข์แทน ได้ ควรพิจารณาเป็นรายกรณี

ปลอมบัญชีหรือลงข้อความเท็จในบัญชีบริษัท มีโทษอย่างไร

พ.ร.บ. พ.ศ. 2499 มาตรา 42 กำหนดโทษผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานที่ทำให้เสียหาย ทำลาย เปลี่ยนแปลง ตัดทอน หรือปลอมบัญชี หรือลงข้อความเท็จหรือไม่ลงข้อความสำคัญในบัญชี เพื่อลวงให้ บริษัท ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นขาดประโยชน์อันควรได้ จำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ควรปรึกษาที่ปรึกษากฎหมายเมื่อไร

กรรมการควรขอคำปรึกษาทางกฎหมายทันทีในสถานการณ์ต่อไปนี้ คือเมื่อกรรมการคนอื่น ผู้ถือหุ้น หรือ บุคคลภายนอก เริ่ม ร้องเรียน หรือ ตั้ง ข้อสงสัย เกี่ยวกับการ บริหาร จัดการ ทรัพย์สิน ของ บริษัท เมื่อ ได้รับ หนังสือเรียกให้ชี้แจงจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า สรรพากร หรือหน่วยงานของรัฐ เมื่อต้องการทำธุรกรรม ขนาดใหญ่ที่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถือหุ้น และเมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างกรรมการด้วยกันในเรื่อง อำนาจบริหาร หรือ การใช้ ทรัพย์สิน ของ บริษัท ซึ่ง มัก ลุกกลาม เป็นการ ร้องทุกข์ ทางอาญา ตามมาตรา 352 หรือมาตรา 353

เอกสยาม ชัยศรี มีประสบการณ์ตรงในการให้คำปรึกษา เรื่อง ความรับผิดของกรรมการ ทั้งทางแพ่งและอาญา และการวางโครงสร้างการบริหารบริษัทที่ช่วยลดความเสี่ยงทางกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปสาระสำคัญ

- กฎหมายอาญาลงโทษตัวบุคคลโดยตรง กรรมการจึงไม่อาจอาศัยสถานะนิติบุคคลของบริษัทเพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดอาญาได้
- ความผิดฐานยกยอกตาม ป.อ. มาตรา 352 และมาตรา 353 มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี เหตุเพิ่มโทษตามมาตรา 354 ใช้เฉพาะผู้จัดการทรัพย์สินตามคำสั่งศาลหรือพินัยกรรม หรือผู้มีอาชีพอันเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน
- ฉ้อโกงตาม ป.อ. มาตรา 341 มีโทษจำคุกสูงสุด 3 ปี และต้องพิสูจน์ว่ามีการหลอกลวงและผู้เสียหายหลงเชื่อจนเกิดความเสียหายจริง
- การปลอมหรือแก้ไขบัญชีเพื่อลวงให้บริษัทหรือผู้ถือหุ้นขาดประโยชน์ มีโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี ตาม พ.ร.บ. กำหนดความผิดฯ พ.ศ. 2499 มาตรา 42 ส่วนการไม่เรียกประชุมหรือไม่ทำงบดุลเป็นความผิดทางพินัย (มาตรา 16 18 28)
- มติคณะกรรมการ บันทึกการประชุม และสัญญาที่ถูกต้องครบถ้วน คือเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงอาญาที่ดีที่สุดสำหรับกรรมการ

